

Kungl. Utrikesdepartementet.

Avd: _____

Grupp: _____ 48

Mål: _____

Italiener, Felix

Milde

Avskrift.

DEUTSCHES ROTES KREUZ

Hamburg-Osdorf, den 21.2.56.

A/II-2-Ust-Härt-Mi/Wu

Herrn
Heinrich Italiner
Stockholm
Viggsbyholm
Löttingevägen 15 (Schweden)

Betr.: Ihren Bruder Felix Italiner, zur Zeit Postfach Moskau
5110/33.

Sehr geehrter Herr Italiner:

In der Anlage empfangen Sie eine Kriegsgefangenenpostkarte Ihres Bruders, die dieser über die Hamburger Deckanschrift geleitet hat. Aus dieser Karte ist ersichtlich, dass er von sowjetischer Seite aus bezüglich der von uns übersandten Staatsangehörigkeitsurkunde angesprochen wurde. Wir hoffen, dass Ihr Bruder nunmehr in absehbarer Zeit die Möglichkeit erhält, zu seinen Angehörigen zurückzukehren.

Wir bitten Sie, den anhängenden Abschnitt der Gefangenenkarte mit einem persönlichen und unverfänglichen Text zu versehen, in dem Sie zweckmässigerweise anführen, dass Sie die Hoffnung haben, dass der Nachweis seiner Staatsangehörigkeit nunmehr geklärt ist und dass Sie selbst deshalb mit Recht erwarten, dass er bald zu Ihnen zurückkehren kann. Bei dem anhängenden Abschnitt bitten wir, nur die Textseite zu beschriften, wir werden dieselbe dann hier auf der Dienststelle mit der Empfänger - und Absender-Anschrift fertigen und zur Absendung bringen.

Mit freundlichem Gruss

I.A. /u/ Milde

Deutschland-Hamburg
Altona Bahnstrasse 59
Petersen

1 Anlage

/Svarat den 29.2./

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD,)

Från Moskva

Avsant den 8 / 9 19 56 kl. 2057

Inkom den 8 / 9 19 56 kl. 2058

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

455.

Mottagit brev Felix Italiener som uppgivit samma adress Tamvelius, vårt chiffer 455, samma nödställda läge och önskar resa Sverige. Kan mot kvitto nödställdhetsförklaring humanitär hjälp, kläder eventuellt några kontakter lämnas även honom? Ehuru han 1946 utvisad kan svensk inresevisering ställas utsikt eventuellt främlingspass? Italiener säger sig här betraktas såsom statslös. Angiver broderns adress disponent Henry André Italiener Ringvägen 30 Stockholm Täby.

Petri.

KOPIA KOPIA

Utdrag ur chifffertelegram till
beskickningen i Moskva den 9.9.56.

nr. 374

/ang.Tamvelius/

Quarto. Beträffande Italiener återkomma vi snarast.

Cabinet

Från **Moskva**

Avsänd den **10/9** 19 **56** kl. **0730**

Inkom den **10/9** 19 **56** kl. **0940**

Utskrivet i **4** ex. Detta är ex. nr **4**

Urgent.

456.

M För Kabinetssekreteraren.

Italiener, vårt chiffer 455 lyckades ikväll vid 10-tiden komma in på beskickningen. Han uppger sig ha tillstånd att vistas 48 timmar i Moskva. Efter samtalet på beskickningen återreser han på vår inråden till Kalinin redan i natt. Han uppger namnen på en rad personer, som jämte Tamvelius skulle suttit tillsammans med Wallenberg, som han personligen aldrig träffat. Italiener säger att särskild kommission förklarat att **han** och Tamvelius oskyldigt dömda. Italiener inför sovjetmyndigheterna alltid liksom Tamvelius sagt sig vara svensk. Angeläget få besked om intressöjligheterna Italiener för planerad avresa Kalinin onsdag morgon. Ovanstående chiffererat innan Edert chiffer 374 på förnatten mottagits.

K Petri

KOPIA

Avskrift av telegram /chiffer/ till
beskickningen i Moskva den 10.9.56

nr 375

Ni bemyndigas lämna materiell och ekonomisk hjälp Felix Italiener högst motvärdet 1.000 kronor för vilka kostnader svenske brodern svarar. Italiener antagligen nu tysk medborgare. T.v. bör Ni icke i övrigt taga Er an Italiener. Vi återkomma. Cabinet

Italiener

Avskrift.

Stockholm den 10 september 1956.

Svenske medborgaren Henrik André Italiener
bosatt Lättingelund, Viggbyholm, förklarar härmed
att jag är beredd ersätta statsverket de kostnader,
som kan komma att uppstå i samband med att materiel
och ekonomisk hjälp lämnas min broder Felix Italiener
i Sovjetunionen. Jag är beredd att stå för en kost-
nad av 1.000 svenska kronor. Ettusen.

/u/ H. André Italiener

Avskrift av chiffterelegram från
beskickningen i Moskva den 11.9.56

Nr. 461

Härvarande västtyska ambassad bekräftat Felix Italiener Edert chiffer 375 tysk medborgare. Eftersom han tillhör det stora antal tyskar, som av ryssarna förklarats statslösa, och för vilka utresetillstånd icke beviljas frågas huruvida av humanitära skäl med hänsyn starka svenska anknytningen och tio års vistelse Sovjet-läger såsom oskyldigt dömd svenskt provisoriskt främlingspass inresevisum må lämnas. Västtyska ambassaden införstådd att Italiener på grund av tidigare utvisningsbeslut kan efter ankomsten till Sverige ånyo utvisas. Han kommer då att mottagas i Västtyskland. Därest procedere acceptabelt telegrafera om möjligt eventuellt enclair i kväll.

Petri

Avskrift av chiffterelegram till
Moskva den 11.9.56.

Nr. 378

Edert chiffer 461. Instruktioner om Italiener chiffreras
härifrån under eftermiddagen.

Cabinet

Avskrift av chiffterelegram till
beskickningen i Moskva den 11.9.56

Nr. 380

Edert chiffer 461. Vi återkomma de närmaste dagarna
till frågan om pass och visum för Italiener.

Cabinet

Signaturs av Thulén 12/9

Moskva den 10 september 1956.

RP 39

2 bil.

Felix Italiener besöker beskickningen.

Strängt förtroligt.*12/9 St
Thulén*

Broder,

Såsom i annan ordning inberättats dök Felix Italiener i går (söndag) kväll upp på beskickningen. Vis av tidigare misslyckade försök att på normal väg inträda i beskickningen gjorde han sig från Vorovskovo-sidan påmint via ett fönster till kansliet, där en av våra damer just då råkade uppehålla sig. Hon tillkallade per telefon telegrafisten Thulén, som infann sig och lotsade Italiener förbi vakten.

Italiener var eländigt klädd men föreföll i övrigt vara efter omständigheterna i god kondition. Enda påtagliga tecknet på utståndna umbäranden var att han saknade samtliga tänder. Han gjorde ett något nervöst intryck men var tämligen redig i sin framställning och rentav icke utan en viss galghumor, när han redogjorde för sina år i sovjetisk fångenskap. För en sydsvensk gjorde Italiener intryck att vara en ganska genuin stockholmare. Innan jag hunnit tillkallas från en teaterföreställning hade Wachtmeister med honom ett otvunget samtal, varav i huvudsak framgick följande.

Italiener och Tamvélius hade den 25 augusti frigivits från Potjma-lägre. En kommission från Högsta sovjet i Moskva hade infunnit sig och förklarat för I. och T. att

Kabinettssekreteraren Belfrage
Utrikesdepartementet.

WV/Rr

undersökningar visat, att de suttit oskyldigt fängslade. Många oförrätter hade enligt kommissionen begåtts av Beria, och nu vore man i färd med att ställa allt tillrätta. De kunde betrakta sig som fria och hänvisades att bosätta sig i staden Kalinin.

I Kalinin hade I. och T. fått tag i en bostad, för vilken de nu betalt en månads hyra. De levde i full frihet men vore i trängande behov av materiell hjälp.

I ett läger där I. och T. tidigare vistats, Vorkuta nr 6, hade funnits två andra svenskar: den oss bekante Kivarimees samt en "estlandssvensk" vid namn Viktor Tent (Tänt?). Den senares broder hade en konservfabrik i Halmstad. Viktor Tent hade också varit bosatt i Halmstad och 1950 rest till Estland, där han omedelbart häktats. Han hade dömts till 25 års straffarbete för spioneri. Italiener hade i Potjma-lägret träffat två danskar, Erik Lundkvist (jfr P.M. bilagd hbr Jarring - v. Euler 16.5.55) och Alfred Bejn (bil. hbr Åström-Sohlman 30.5.56, p. 20) samt en norrman vid namn Isaksson.

På tal om Tamvelius nämnde I. att denne "ju varit flera år tillsammans med Wallenberg i Inta nr 4". Wallenberg, vars namn blivit bekant för alla interner i och med publiceringen av Erlander-Bulganin-kommunikén i april i år, hade då varit svårt sjuk i ett hjärtlidande. I. sade sig känna till många personer som varit tillsammans med W. i Inta nr 5. Ombedd att exemplifiera nämnde han "den kände ryske tenoren" Petchkovskij, som numera vistades i frihet i Moskva. Vidare nämnde han följande tyskar, som f.n. höllos fångna i lägret "Sucho bez Vodnaja" i Gorkskaja oblast: Heinz och Fritz Drescher, Heinrich Faust samt Georg Kohlschner. Då tillfälle om några dagar torde ges för samtal med Tamvelius själv ansattes Italiener icke med fler frågor rörande W.

Italiener underströk upprepade gånger i vädjande ton de stora förhoppningar han och Tamvelius fäste vid den direkta kontakt med ambassaden som nu etablerats. Ryssarna sökte få dem att ta arbete i Kalinin, men de tänkte ej låta sig lockas av aldrig så feta anbud. Bådas enda önskan var att komma "hem till de sina". De satte nu sin tillit

till beskickningen och svenska regeringen.

Jag förklarade för Italiener att jag räknade med att besöka Kalinin den 12 och hoppades då ha fått större klarhet rörande beskickningens möjligheter att bistå honom och Tamvelius.

Sedan vi privat utrustat Italiener med litet pengar, en full uppsättning kläder och cigaretter körde Wachtmeister honom till stationen, där han tog tåget tillbaka till Kalinín. En polisofficer hade tillkallats av vakten vid beskickningens port men gjorde inga svårigheter när Wachtmeister i min närvaro åkte ut i nattmörkret med Italiener vid sin sida, iklädd slips och sommarrock från N.K.

./.
Fotokopia bifogas av det brev från Italiener, dagtecknat Kalinin den 2 september, som kom oss tillhanda den 8 september ävensom av det sovjetiska dokument Italiener (10/10 i Thulén) erhöill vid befrielsen den 25 augusti.

Lennart Petri

P.S. 13.9. Vid Wachtmeisters samtal med Tamvelius, sedan ovanstående skrivits, framkom intet beträffande de av Italiener nämnda tyska och andra interner som skulle ha träffat Wallenberg. Italieners uttalande om Tamvelius' samvaro med Wallenberg förefaller typiskt för de ostadiga andrahandsvittnesmål, som ofta avges av nyligen frigivna sovjetiska lägerfångar.

Kalinin, d. 2/9.56

Högt ärade herr legationssekreteraren.

Jag är en äkta infödd stockholmare, från Lidingön, och har tillsammans med en svensk kamrat, Artur Tamvelius, anlänt direkt från fånglägret till staden Kalinin. Även jag försökte vid genomresan avlägga ett besök hos Eder men blev tillsammans med T. anhållen av polisen och släppt efter att ha blivit anmodad att ej försöka en gång till. Hela mitt straff har jag vistats i staden Workutta. Jag har varit tysk medborgare (DBR-Bonn), men plötsligt, för första gången i mitt liv, blivit förklarad "statslös". Det är självklart, att det ej finnes någon möjlighet att träda i personlig kontakt med tyska legationen, eftersom det redan visar sig vara så svårt med den svenska.

Nu är saken den, att jag har min moder och min bror hela tiden kvarboende i Stockholm. Deras adress är: Disponent Henry André-Italiner, Ringvägen 30, Stockholm-Täby. Han är affärsägare, huvudaffären ABC-Livsmedel, Brännkyrkagatan 138, Stockholm Sö. Själv har jag vistats i Sverige största delen av mitt liv, fått min skolunderbyggnad där, har varit gift där etc. Till yrket är jag pianist och musikrecensent.

Man har lovat mig ett s.k. främlingspass här, men tycks först och främst önska att jag blir bofast i staden, lovar mig allt möjligt gott. Men jag äger endast en enda önskan och det är att så fort som möjligt komma hem till fosterlandet och mina kära som väntar mig.

Att ha personlig förbindelse med mina anhöriga i Stockholm har varit en omöjlighet, utan min bror har upptäckt en adress i Hamburg-Altona, över vilken vi har haft en visserligen usel men dock förbindelse.

Naturligtvis kommer jag, så fort jag kommer att ha möjlighet, att söka komma i personlig förbindelse med Eder, vilket väl ej kan vara så omöjligt för en gammal kämpe av

vikingaslakten.

Jag ber Eder att antingen själva eller genom tyska legationen låta tillkomma mig någon hjälp, eftersom jag är fullständigt medellös, samt ordna med min snara hemkomst till Tyskland eller Sverige. Nedan mina personliga data och uppgifter:

Felix André-Italiner
född d. 16/8 1919 i Stockholm

fadern: Eric André-Italiner, Lidängö
f.d. 5/7 1880 död d. 8/2 1947 i Stockholm
Redaktör på tidningen Radiolyssnaren (Bonniers Förlag)

modern: Barbro André-Italiner
f.d. 9/12 1889

brodern: Henry André-Italiner
Ringvägen 30, Sthlm-Täby

samt hans fru Alice, född Öhrqvist, och son

Min nuvarande adress är:

staden Kalinin, ul. Ravenstva 9-3
Italiner, Felix

Jag ber att i föreväg få tacka Eder för Edra vänl. bemödanden, samt har äran teckna, med utmärkt

högaktning

/u/ Felix Italiner

Från **M o s k v a**
Avsant den 13/ 9 19 56 kl. 0730
Inkom den 13/ 9 19 56 kl. 0945
Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr

—465.— För kabinettssekreteraren personligen.

Rapport Wachtmeisters Kalinin-resa idag kurirsändes fredag morgon. Redan nu må följande meddelas.

Primo. Tamvelius personligen träffat Wallenberg ett par minuter i december 1947. Kommendant i Intaläger 4 hade sagt att skandinav hade anlänt till lägreets sjukstuga. Då T. begav sig dit fann han sängliggande person som sade sig vara "R.W. tillfångatagen Budapest". R.W. hade sett mycket dålig ut. På Tamvelii fråga huruvida R.W. hade några speciella önskemål, svarade denne "Verpflegung". Tamvelius sökte under några dagar insamla livsmedel. Då han återvände till sjukstugan var W. borta. På fråga vart W. tagit vägen svarade kommandanten "Vet ej, kanske Moskva". Doktorn svarade "troligen zakrytij", d.v.s. slutet läger. Sedan hade T. intet hört om W. förrän slutet 1949, då T. i samma läger träffat tyske baronen Wallenstein. Denne sade sig i "Botyrka-fängelset" i Moskva delat cell med W. Denne hade då varit mycket klen.

Secundo. T. sade sig varken senare tid eller tidigare ha av ryssarna förhörts om R.W.

Tertio. T. på Wachtmeister och Jönnerby gjort intryck försynt, tystlåten avgjort vederhäftig person.

Quarto. T. angelägen hans R.W.-vittnesmål strikt hemlig hålles så länge han är kvar i landet. Jag hemställer dessutom absolut diskretion även Tamvelii och Italieneras utreseplaner.

Petri.

Avskrift.

STATENS UTLÄNNINGSKOMMISSION

Stockholm den 13 september 1956

Kungl. Utrikesdepartementet
STOCKHOLM 16

Statens utlänningskommission får härmed under åberopande av tidigare samtal mellan sekreteraren Lorentzon och undertecknad översända bilagda provisoriska främlingspass för tyske medborgaren Felix Giovanni Italiener, född den 16 augusti 1919. Vidare bifogas protokoll över för Italiener beviljad visering, gällande för inresa i Sverige och 7 dagars vistelse här under främlingspassets giltighetstid.

Passet torde i Moskva föras med Italieners signalement och fotografi samt namnunderskrift.

På tjänstens vägnar:

/u/ T.E.Rosqvist

Avskrift av handbrev från utrikes-
rådet Åström till förste beskicknings-
sekreteraren Petri, Moskva, dagtecknat
Stockholm den 13 september 1956.

Härmed översändes ett provisoriskt främlingspass
för Felix Italiener.

Dennes broder har hos SUK anhållit om detta och
om inresevisering och vistelse i Sverige under sju
dagar för Felix Italiener. SUK har som Du ser till-
mötesgått denna begäran men ännu icke tagit ställning
till huruvida Italiener får kvarstanna i Sverige eller
kommer att utvisas till Västtyskland härifrån.

Vi har emellertid icke önskat intervenera för
Italiener innan ärendet Tamvælius är definitivt av-
klarat. Vi återkomma telegrafiskt med instruktioner
om Italiener och bör således passet endast ligga i
beredskap på beskickningen.

Från Moskva

Avsant den 14 / 9 19 56 kl. 1300.

Inkom den 14 / 9 19 56 kl. 1530.

Utskrivet i 3 ex. Deffa är ex. nr 3

467.

I passet, Åströms handbrev 13 september,
angives Italiener vara tysk medborgare.
Då passet härigenom under nuvarande förhål-
landen oanvändbart hemställes nytt pass ut-
sändes utan angivande medborgarskap.

Petri.

KOPIA KOPIA

Handwritten signature

Utdrag ur chiffertelegram till
Beskickningen i Moskva den 15.9.56.

Nr. 385

Primo Edert chiffer 467. Främlingspass utan angivande
medborgarskap kurirsändes nästa lägenhet.

Cabinet

Italiener

Avskrift

STATENS UTLÄNNINGSKOMMISSION

Stockholm den 15 september 1956.

Kungl. Utrikesdepartementet
STOCKHOLM 2

Bilagda provisoriska främlingspass nr 812 för
Felix Italiener översändes jämte protokoll under åbe-
ropande av gårdagens telefonsamtal mellan sekreterare
Lorentzon och undertecknad. Passet nr 810 emotses åter.

På tjänstens vägnar:

/u/ T.E.Rosqvist

besök i Kalinin.

Italiener 1/2
Moskva den 13 september 195

HP 39

4 bi.

Strängt förtroligt.

Q
Broder,

Närslutet ber jag få insända en av Wachtmeister
./.. upprättad P.M. över i särskild ordning anbefalld resa
till Kalinin den 12 september.

Såväl Tamvelius som Italiener ha hos polismyndig-
heten i Kalinin ansökt om sovjetiskt utresetillstånd.
Tamvelius skulle omedelbart komplettera sin ansökan med
företeende av det för honom utfärdade provisoriska främ-
lingspasset.

./.. Närsluter fotokopior av tre brev från Tamvelius,
daterade den 31 augusti, 2 och 5 september. De båda
förstnämnda kommo oss tillhanda samtidigt, på eftermid-
dagen den 8, det senare den 10 september.

Det till Tamvelius ställda brev som jag den 6 au-
gusti överlämnade till ambassadören Afanasiev i utrikes-
ministeriet med anhållan om vidarebefordran - mitt hand-
brev till Åström den 6 augusti - hade uppenbarligen aldrig
kommit adressaten tillhanda.

Lennart Petri

Kabinettssekreteraren Belfrage,
Utrikesdepartementet.

Strängt Förbott.

P.M.

Tillsammans med kanslisten Jännerby företog jag idag en bilresa till staden Kalinin för att till Arthur Tamvelius överlämna ett av SUK för honom utfärdat provisoriskt främlingspass nr 0804. Vidare medförde vi till Tamvelius och Felix Italiener kontanter, kläder samt konserver.

Kl. 11 anlände vi till Kalinin och fann efter något sökande vederbörandes tillfälliga bostad, Ulitsa Ravenstvo 9. De hade där hyrt ett rum som nätt och jämnt rymde två sängar och ett litet skrivbord. Icke desto mindre hade ytterligare två personer av värdinnan inlogerats i rummet. De ene av dessa var vid vårt besök hemma men gick ut vid vår entré.

Sedan vi överlämnat passet, pengarna etc., tog jag Tamvelius avsides och hade med honom en timmes samtal på tu man hand. Av vad som därvid förekom må följande noteras.

Tamvelius hade anhållits i mars 1944 i Sverdlovsk, anklagad för spioneri. Han fördes till ett arbetsläger i norra Ural, där han stannade 9 månader. Därifrån överflyttades han till Inta i Komi ASSR - ett lägerområde med 11 olika läger och sammanlagt 44.000 fångar. Där stannade han ända till december 1955, då han flyttades till ett läger för utlänningar vid Potjma i Mordovskaja ASSR, med omkring 1200 fångar, samtliga utlänningar. Där uppehöll han sig då han den 25-augusti i år fick meddelande om att han varit oskyldigt dömd och att han nu befriades.

Ombedd berätta om eventuella sammanträffanden med skandinaver lämnade Tamvelius följande redogörelse:

Den enda svensk jag träffat var Raoul Wallenberg. Genom att jag anlätades inom lägerområdet som byggnadsspecia-

list hade jag en större rörelsefrihet än de flesta andra fångar. En dag i december 1947 - då jag alltså befann mig i Inta - sade mig en rysk "kommendant" att en skandinav inkommit till sjukhuset i läger nr 4. Jag begav mig genast dit och bad att få tala med mannen, vilket beviljades. Mannen låg nerbäddad och uppgav sig vara svensk och presenterade sig som Raoul Wallenberg, tillfångatagen i Budapest. Han såg mycket årtärd ut i ansiktet. (Om sjukdomens art hade Tamvelius ingen mening).

Jag frågade på tyska om det var något jag kunde hjälpa honom med och fick det i sådant sammanhang vanliga och naturliga svaret "Verpflegung". Jag var kanske hos honom 3h-4 minuter. Under de närmaste dagarna samlade jag ihop vilket livsmedel och gick - senast fyra dagar efter vårt sammanträffande - att ånys uppsöka honom i sjukstugan. Han var då ej längre kvar där. Tillfrågade vart Wallenberg tagit vägen, svarade kommendanten "vet ej - kanske till Moskva" och doktorn "kanske zakrytij". (Ordet zakrytij/eg. stängd/, är en förkortning som betecknar slutet läger, s.k. Schweigelager.)

Då jag i mars 1948 - fortsatte Tamvelius - läste en artikel i "Neue Zeit" (varmed avsågs den tyskspråkiga upplagan av Novoje Vremja) om Raoul Wallenberg, där denne sådes ha inkommit i Budapest, slog det mig genast att det ju var just den mannen jag träffat i sjukstugan. Sedan erfor jag intet om W. förrän mot slutet av 1949, då en tysk baron von Wallenatein anlände till Inta-lägret. Denne uppgav, att han i Botyrka-fängelset i Moskva delat cell med Raoul Wallenberg. Denne hade då sett mycket klen ut. -

På fråga svarade Tamvelius att han vid intet tillfälle av sovjetiska myndigheter utfrågats angående Wallenberg.

Så långt Tamvelius. Min fråga om T. sett något fotografi av Wallenberg besvarades nekande. Jag bad om signalement på mannen i sjukstugan. Tamvelius sade, att han ju blott sett mannens ansikte och med bestämdhet endast kunde erinra sig, att denne varit smal och

avtärd i ansiktet. På fråga om hårfärg svarade T. att huvudet var rakat, men av ögonbrynen att döma vore marmen kanske närmast mörkblond. Ögonbrynen vore ej helt mörka.

Därmed föreföll Tamvelii vittnesmål om R.W. uttömt.

Bland de i bilagan till dels hbr Jarring-v.Euler 16.5.55, dels hbr Åström-Sohlman 30.5.56 upptagna personerna av föregiven svensk nationalitet kände T. blott Holger Bergström och Erik Lundkvist. Den förre, som vid Tamvelii befrielse ur Potjmalägre alltjämt vore kvar där, sade sig vara född i Stockholm men tysk medborgare. Han talade blott om Tyskland som repatrieringsland.

Lundkvist vore dansk medborgare. Han hade vid tiden för danske statsministerns besök i Moskva hämtats i Potjma och förts till Moskva för repatriering.

För bedömning av det eventuella värdet av Tamvelii vittnesmål må nämnas, att T. gjorde intryck av att vara en balanserad, blygsam, tystlåten och avgjort vederhäftig person. Vid vårt samtal som fördes på tyska - hans kunskaper i svenska synas vara små-(de svenska breven till beskickningen ha dikterats av Italiener) lämnade han aldrig någon svävande uppgift. Hans framställning var vidare helt fri från känslomässiga reaktioner med anledning av de prövningar han genomgått i detta land.

Sedan samtalet med Tamvelius avslutats, inviterade Jönnerby och jag de båda herrarna till lunch, varefter återfärden till Moskva anträdde.

Moskva den 12 september 1956.

(W.W.)

Avskrift av handbrev från sekreteraren
Lorentzon till t.f. chargé d'affaires
Petri, Moskva, dagtecknat Stockholm den
19.9.56

I anslutning till meddelande i särskild ordning
översändes härmed ett provisoriskt främlingspass nr 0812
för Felix Italiener utan angivande av medborgarskap. Passet
kan enligt tidigare översänt bemyndigande viseras för sju
dagar.

Det provisoriska främlingspasset 0810, vilket ti-
digare översänts, torde benäget återställas till mig.

Utlänningskommissionen kommer att tillmötesgå
beskickningens framställning om tio formulär för provi-
soriskt främlingspass.

Såsom tidigare meddelats, kommer instruktioner om
Italiener att sändas, så snart fallet Tamvelius är utagerat.

Kopia.

Kungl. Svenska Beskickningen

ang. inresa för Italiener.

Italiener

Hls 3 9 2 / spec.

Moskva den 18 september 1956.

Förtroligt.

Broder,

I avvaktan på de instruktioner om Italiener som utlovats i Ditt handbrev den 13 september vill jag härmed endast säga att jag inte tror någon skada vore skedd om Italiener får sitt pass såsnart det blir klart. Någon inverkan på frågan om Tamvelius utresetillstånd lär överlämnandet av passet till Italiener svårligen kunna få.

Lennart Petri.

Utrikesrådet Sverker Å s t r ö m,
Utrikesdepartementet.

Italiener

AMBASSADE ROYALE DE SUÈDE

Moskva den 21 september 1956.

Italieners pass.

HP 39

1 bil.

9/10-56
a + 6 u.d.a. SVK:s
okt. 15/9-56 Y.
Wiman, SVK

Broder,

./.

Med anledning av Ditt handbrev den 19 september ber jag närlutet få återställa med Åströms handbrev den 13 september hit översända provisoriska främlingspass nr 0810, utställt på Felix Italiener.

Lennart Petri

Sekreteraren Lorentzon
Utrikesdepartementet.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (BUD)

Från Moskva

Avsant den 30/ 9 19 56 kl. 1745

Inkom den 30/ 9 19 56 kl. 1750

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 2

Italiener

chiffertel. Moskva 1.10.56.

488.

av J. J. J. J.

Vårt chiffer 487. Hemställer om bemyndigande få överlämna
främlingspasset till Italiener. Lorentzons handbrev den 19
september 1956.

Petri

KOPIA KOPIA

Italiener

Avskrift av chiffterelegram till
beskickningen i Moskva den 1.10.56.

Nr. 403

Edert 488 Överlämnas främlingspasset till Italiener.

Cabinet

Italien

Utdrag av P.M. ang.samtal med
A.Tamvelius ombord på "Regin"
den 2 oktober 1956.

Då han talat om fallet Wallenberg med Italie-
ner hade denne känt till att det finns en känd
bankirsläkt i Sverige med detta namn.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Chiffertelegram (Bud)

Från Moskva

Avsant den 5 10 1956 kl 0900

Inkom den 5 10 1956 kl 1110

Utskrivet i 4 ex. Detta är ex. nr 2

495

Lorentzons hbr 19 september. Möter hinder, jag
i note underrättar MID svenska familjemedlemmars
förhoppning, Italiener snart erhåller utresetillstånd
för resa Sverige?

Petri

KOPIA KOPIA

coll.: Dan

Avskrift av chiffterelegram till
Beskickningen i Moskva den 5.10.56.

Nr. ---

Edert chiffer 495. Gör till en början muntlig
framställning av föreslagen innebörd.

Cabinet

Italiener

REP 897

Från Moskva

Avsant den 8/10 1956 kl. 1300

Inkom den 8/10 1956 kl. 1510

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

Ch. tel. Moskva 15.10.56

499.

Italiener uppger sig omgående behöva ytterligare 500 rubel för oktober. Må beskickningen förskottera? Han hoppas kunna återbetala beloppet ur arbetsförtjänster. Edert chiffer 375.

Petri

10.10. Fru André Italiener vid tel. samtal lovat inbetala till UD dels 1.000:- kr., som besk:en i Moskva tidigare i rubel utbetalat till Felix Italiener, dels ock kr. 647,50, utgörande motvärdet till ovan omnämnda 500 rubel.

SFH

11/10 Henrik André Italiener ringt och meddelat, att han icke kunde disponera beloppet förrän 15.10 och att han då avsåg besöka

SFH

KOPIA

Avskrift.

Moskva den 9 oktober 1956.

HP 39

1 bil.

brev från Italiener

Brevet överlämnat
till Henrik André
Italiener den 15.10.56.
aa S.F.H.

Broder,

./. Felix Italiener har vid besök i går hos vår tele-
grafist Thulén, bett om vidarebefordran av bifogade brev
till brodern.

Vi ha ingen erinran mot brevets befordran. Därest
Du är av samma mening får jag be Dig låta överlämna det
till posten.

/u/ W.Wachtmeister

sekreteraren G.Lorentzon
Utrikesdepartementet.

Utdrag ur Statspolisens protokoll över förhör med Artur Tamvelius
den 11.10.56.

Angående Felix Italiener.

Tamvelius ombads nu att redogöra för sin bekantskap med
Felix Italiener.

Tamvelius uppgav därvid, att han första gången träffade
Italiener i januari 1956, då han vistades i Potjma-området. Tam-
velius och Italiener voro tillsammans i ett läger vilket hade be-
teckningen nr 7-1. I detta läger fanns cirka 700 fångar av olika
nationaliteter, vilka alla väntade på att erhålla order om hemresa.
Fångarna väntade att en speciell kommission, som tillsatts av rys-
sarna, skulle ompröva deras tidigare domar. Många av fångarna blev
därvid helt frikända och senare hemsända, andra fick sina straff
nedsatta betydligt.

Tamvelius bodde tillsammans med nämnde Italiener i samma ba-
rack under ungefär två månader, februari - mars 1956. Italiener
hade talat en utmärkt svenska och sagt sig vara född i Sverige.
Han hade vidare förklarat, att han hade tyskt medborgarskap och
att han väntade på att återvända till Tyskland tillsammans med
andra fångar. Han hade hela tiden vistats i Vorkuta-lägren under
en tid av cirka 7 år. Efter cirka två månader hade Italiener blivit
förflyttad från lägret nr 7-1 till dess huvudläger, vilket hade
enbart beteckningen nr 7. Där vistades han ända till sin frigivning
den 26 augusti 1956. I detta läger uppehöll sig den speciella kom-
missionen, som prövade fångarnas domar. Tamvelius blev även förd
till detta läger i början av augusti 1956. Hans sak prövades av
kommission, som förklarade, att Tamvelius blivit dömd oskyldigt,
och att han skulle frigivas. Det var den 27 augusti, som han frigavs.
Man hade därvid även frågat honom vart han ville resa i väntan på
att hans papper skulle ordnas. Han hade då begärt att få komma till
Kalinin. Tillsammans med Italiener hade Tamvelius avrest dit i
slutet av augusti 1956. De hade tillsammans hyrt ett mindre privat-
rum i Kalinin. Under denna vistelse i Kalinin hade Tamvelius kommit
att tala med Italiener om Wallenberg och frågat denne, vad han
kände till om Wallenberg. Italiener hade därvid sagt, att han inte

förut hört något talas om denna sak och de stora proportioner den tagit. Det var först genom Tamvelius som Italiener fått veta vem Wallenberg var. Tamvelius säger vidare, att det är möjligt, att han till Italiener nämnt något om det sammanträffande, som han haft med en landsman i Intalägre år 1947, vilken händelse han sedan sammanknutit med namnet Wallenberg. Till Italiener har han i varje fall inte sagt något om, att han skulle ha varit tillsammans med Wallenberg en längre tid. Dessa påståenden från Italiener måste vara rena fantasier från dennes sida.

KUNGL. UTRIKES
DEPARTEMENTET

Undertecknad, Hemrik André Italiener,
Löttingevägen 15, Viggbyholm, förbinder sig
härmed att till Kungl. Utrikesdepartementet
återbetala de kostnader som må uppstå i sam-
band med min broders, Felix Italiener, resa
från Sovjetunionen till Stockholm.

Vidare förbinder jag mig att ersätta
departementet motvärdet till 200:- (tvåhundra)
rubel, som beskickningen i Moskva kommer att
utanordna till min broder.

Stockholm den 15 oktober 1956.

15.10.56

Chiffer

sjöbergsutredningen
/utbetalning till Felix
Italiener/

P

2

Eu^I

Svensk

Moskva

Italienerns broder kan för närvarande icke avstå mer
än motvärdet till 200 rubel, vilket Ni bemyndigas utbe-
tala. Angeläget Italiener förpassas Sverige billigaste
sätt. Edert chiffer 499.

Cabinet

16/10

Ink det	Mjutt slag	Belopp	Kurs	Kronor	Bokföres å
16/10 56				1.000 -	Stc Mdm 2

Inb. av Herrn Andre Salenier,
dotteringslund, Viggbyholm för
Felix Salenier

Utdrag ur Tamvelii berättelse den 26.10.56
/Statspolisen 3.12.56/

Felix Italiner.

I början av år 1956, då vi reste till ett uppsamlingsläger för utlänningar i Mordvinska Autonoma Sovjetrepubliken, träffade jag i staden Gorki i ett fördelningsfängelse (peresylka) de utlänningar, som hade kommit från andra läger, bland dem även Felix Italiner. Därifrån reste vi med samma etapp till Mordovija. Vi placerades i samma lägerplats nr 7/1. Någon månad senare förflyttades han till lägerplats nr 7. I början av augusti överfördes även jag dit. Där träffades vi på nytt.

Enligt hans berättelse lär han vara född i Stockholm, där hans mor och bror fortfarande är bosatta. Själv påstod han sig vara tysk medborgare och han ville komma till Tyskland tillsammans med de andra tyskarna. Han frigavs från fängelset av Sovjetunionens högsta råds specialdomstol och anvisades staden Kalinin som provisorisk uppehållsort. Efter min avresa stannade han kvar där för att vänta på utresevisum.

Samma specialdomstol frigav även mig den 27 augusti i år och anvisade även mig staden Kalinin (180 km. från Moskva i riktning Leningrad) som provisorisk uppehållsort. I Kalinin bodde vi i samma lägenhet. En gång berättade jag i förbigående om Wallenberg och frågade honom såsom varande god kännare av svenska förhållanden, vad han visste om Wallenberg. Han berättade för mig om honom och för första gången fick jag en klarare bild om hans person.

Utdrag ur statspolisens protokoll den 26.10.56 över konfrontation mellan Arthur Tamvelius och Heinz Bornschein.

Bornschein: Han nämnde vidare, att det rörde sig om en son till en bekant svensk bankir, vilken förmodligen är den störste bankiren i Sverige. Om jag kunde vidtaga några åtgärder, hade jag blott att fråga efter den största banken i Sverige.

Fråga till Tamvelius: Har Ni förstätt, vad herr Bornschein säger?

Tamvelius: Ja, det har jag aldrig sagt. Det har Italiener senare talat om för mig.

Förhørsledaren till Tamvelius: Ni kan alltså inte erinra Er att Ni talat med herr Bornschein om en bankir eller den största banken?

Tolken: Han visste bara, att Wallenberg haft med studenterna att göra. I fråga om bankirfirman fick han denna uppgift först senare.

Fråga till Tamvelius: Vad menar Ni med senare?

Tamvelius genom tolken: Det var genom Felix Italiener, som han fick denna uppgift.

Utdrag ur handbrevfrån D.Kalous till H.Bornschein nov.56.
/Statspolisen 3.12.56/

(B:s Frage 7: "Was weisst Du über Italiener?" Anm.R.Ph.)

Zu 7: Italiener lebt zur Zeit auf freiem Fusse in:

(gorod Kalinin, Ravenstva 9-3- Ph.)

Auch sonst ein undurchsichtiger Mensch.

Sohlman 13/3

Avskrift av strängt förtroligt handbrev
från ambassadören Sohlman till utrikes-
rådet Åström, dagtecknat Moskva den
12 mars 1957.

16.3.57
rem. Henning, Fst
Thulin,

Italiener (mitt hbr 26.2.57), som nyligen till-
bringat några månader i Vorkuta, uppgav följande vid
besök å beskickningen.

Det tycktes inte vara några utlännningar kvar i Vor-
kuta. Däremot fanns det många "folktyskar" och balter.
I Vorkuta-lägren skulle det finnas omkring 200.000 fångar,
därav ungefär 25% politiska fångar. Förhållandena i läg-
ren skulle ha försämrats under slutet av 1956. I decem-
ber samma år hade en strejk utbrutit. Fångarna hade krävt
att få ordentliga och varma kläder och skor, vilket för-
vägrats dem. Strejken hade utmynnat i ett upplopp, var-
vid MUD-officerare pryglats och en officersbarack bränts.
Upploppet hade krävt omkring 150 dödsoffer och upphovs-
männen hade straffats strängt; flera hade arkebuserats.

I Vorkuta fanns omkring 2.500 demobiliserade sol-
dater, huvudsakligen stridsvagnssoldater, som deltagit i
striderna i Ungern. De arbetade som "frivilliga" i gru-
vorna och hade enligt vad I. erfarit skickats till Vor-
kuta från Ungern, sedan de visat sig opålitliga i strider-
na mot de ungerska upprorsmännen. Flera av dessa demobi-
liserade soldater hade också för I. talat om hur motbjü-
dande de funnit den sovjetiska interventionen, varvid de
tvungits skjuta på ungerska arbetare.

Med hänsyn till sagesmannens fantasifulla lägg-
ning måste uppgifterna tagas med största reservation.

Kopia.

Kungl. Svenska Beskickningen

P. Belikow-Böttcher
om R. Wallenberg.

Italischer
Moskva den 6 april 1956.

Förtroligt.

HP 39 *P/Spec*

Broder,

Felix Italiener, jfr handbrev Petri-Belfrage 10 september 1956, har vid ett av sina besök å beskickningen härförleden uppgivit att en honom bekant f.d. medfånge, tyske medborgaren Paul Belikow-Böttcher, skulle ha vittnesmål att lämna rörande Raoul Wallenberg. Jag nämnde Italieners uttalande för den kollega på tyska ambassaden som handlägger repatrieringsärenden. Denne konstaterade, att Belikow-Böttcher vore beskickningen bekant. Han vore bosatt i Kalinin och avlade alltsomoftast besök å beskickningen. Vid hans nästa besök skulle jag beredas tillfälle höra honom. Min kollega ville emellertid understryka, att man att döma av gjorda erfarenheter borde taga Belikows uttalanden med stor reservation.

I går hade jag tillfälle till ett samtal med Belikow. Denne uppgav sig vara född 1916 i Hagen, Westfahle till yrket textilarbetare. Han hade arresterats av ryssarna i Leipzig i maj 1947 och dömts för spioneri till 25 års straffarbete. Han hade numera frigivits efter att ha avtjänat straff i olika fångläger, huvudsakligen i Inta-området. Han hade fått ena ögat utslaget vid misshandel. Belikow åberopade närmare bekantskap med Tamvelius. I övrigt hade han under sin strafftid blott träffat en svensk, nämligen "Paul eller Raoul Wallenberg". Med denne hade han sammanträffat i Inta, läger nr 5, i augusti eller september 1948, där han och W. varit intagna tillsammans på sjukstugan i omkring 14 dagar. Därefter hade W. avförts

Sekreteraren G. L o r e n t z o n,
Utrikesdepartementet.

ensam till okänd ort. I sjukstugan hade funnits ett 70-tal patienter. Belikow och Wallenberg hade legat så nära varandra att de kunnat samtala. W. hade varit svårt undernärld men i övrigt efter förhållandena vid god hälsa. Han vore "hoch und stark gebaut". Han hade berättat att han tillhörde en rik svensk familj, blivit tillfångatagen i Budapest och suttit fängslad i Moskva. Han hade misshandlats under förhör. B. nämnde ingenting om att W. sagt sig vara diplomat.

Mitt allmänna intryck av samtalet med Belikow överensstämmer i stort sett med min tyske kollegas. B:s uttalanden har viss prägel av efterhandskonstruktion. Hans tväkan rörande W:s förnamn verkade inte riktigt äkta. Så känt som W:s namn numera måste vara i fängkretsar, förefaller en sådan tväkan hos en man som träffat W. svärförklarlig. Att B. själv heter Paul borde dessutom ha varit stöd för minnet.

Ehuru jag själv ej skulle vilja tillskriva Belikows vittnesmål något värde, har jag ändock velat rutinemässigt inrapportera samtalet med honom. En närmare uppfattning om Belikows allmänna tillförlitlighet torde bäst nås genom ett samtal med Tamvilius, om vilken B. tycktes ha en mycket fördelaktig uppfattning.

W. Wachtmeister.

Från Moskva

Avsant den 26 / 4 19 57 kl. 1350

Inkom den 26 / 4 19 57 kl. 1615

Utskrivet i 3 ex. Detta är ex. nr 2

27/4 kl. Moskva

221

Brådskande för Bergström.

~~Italiener~~ Italienerns hustru uppger att Italiener den 23 april anhållen av polisen i Kalinin anklagad för resor utan tillstånd samt för förskingring av ett paket adresserat till Tamvelius i oktober 1956. Italiener hävdar att paketet identiskt med det hit inlämnade med handbrev Wachtmeister - Lorentzon den 26 november vidarebefordrade paketet och utbeder sig bekräftelse att beskickningen resp. Tamvelius mottagit det. Tamvelius skall i brev till en ryss vid namn Stasevitj ha reklamorat paketet varefter denne hänvänt sig till polisen. Beskickningen bör synes det mig lämna Italiener ett erkännande mottagandet resp. bekräfta Tamvelius mottagit paketet. Tala omgående för Italiener imorgon e.m. måste återvända Kalinin.

Wachtmeister

KOPIA

~~Ordert 221. Vi förhindrad bekräfta att paketet mottagits av beskickningen och att inlämnats till Tamvelius. Tamvelius vid senaste idag uppgift det av honom har Stasevitj reklamorat paketet identiskt som oöfversäddt försändelse.~~

27.4.57

CHIFFER

ang.F.Italiener

M. 149

HP
P39
2I
Eu I

Svensk

Moskva

Edert 221

Primo Tamvelius kommer idag i telegram till Stasevitj förklara sig ha emottagit paketet.

Secundo Ni torde i början nästa vecka meddela fru Italiener att enligt vad ni erfarit från Tamvelius denne numera mottagit paketet.

För Eder information . Paketet överlämnades den 7.12.56 till statspolisen för vidare befordran till Tamvelius.

Cabinet

Filicor

Avskrift av handbrev från ambassadrådet
Petri till sekreteraren Hedin, dagtecknat
Moskva den 29 april 1957.

I anledning av Din muntliga fråga i Stockholm
ber jag få meddela, att beskickningen den 16 april
till Felix Italiener vidaresände ett livsmedels-
paket kommande från brodern, vilket utsprungligen
tillställts oss i Wachtmeisters namn via utrikes-
departementet.

Italiener

Avskrift.

Strängt förtroligt.

rensligt. Längre i belägenheten avseende den avskildheten
rensligt. Längre i belägenheten avseende den avskildheten
rensligt. Längre i belägenheten avseende den avskildheten

PM

angående samtal med tyske medborgaren, filosofie studeran-
den Peer L a n g e , född den 24 juli 1932, hållet lör-
dagen den 25 maj 1957 på Hotel Vier Jahreszeiten i München.

Lange, som studerar vid universitetet i München, bor där
under adress Hanauerstrasse 2.

I juni 1952 råkade Lange i rysk fångenskap i Berlin. Han
fick till en början tillbringa cirka 10 dagar i fängelset
i Potsdam och överfördes sedan till Berlin-Karlhorst, där
han blev förhörd av MVD-personal. I slutet av augusti 1952
överflyttades han till Berlin-Lichtenberg, där han den 9
september samma år blev dömd. Omedelbart därefter fördes
han över Brest-Litowsk till Butyrskaja-fängelset i Moskva,
där han fick vara kvar till i mitten av februari 1953.
Han insattes sedan i läger 6 i Workuta och fick arbeta i
schakt nr 9 - 10 fram till mars 1955. Vid sistnämnda tid-
punkt transporterades han till Suchobeswodnoje, där han
blev kvar cirka 14 dagar, innan han överfördes till Jawas
i läger 11 omedelbart intill Potma. Där fick han kvarstanna
till början av oktober 1955. Den 11 oktober samma år åter-
kom Lange till Friedland.

På fråga om han under fångenskapen träffat eller hört talas
om någon svensk i samma belägenhet, förklarade Lange, att
han endast träffat en fånge, som utgivit sig för att vara
svensk, nämligen Felix I t a l i e n e r . Denne kom
till schakt 9 -10 i Workuta på hösten 1954. Italiener hade
tidigare varit i ett annat läger i Workuta och han hade ock-
så förut varit i schakt 9 - 10, nämligen år 1951. Italie-
ner uppgav, att hans bror bodde i Stockholm, där denne hade
en rörelse. Av sina anförvanter i Sverige hade Italiener
erhållit paket och fotografier. Italienerns äktenskap lär
ha upplösts under hans fångenskap. Han var också i brev-

förbindelse med svenska ambassaden i Moskva. Italiener kom senare till Suchobeswodnoje. Hans senare öde känner Lange ej till. Italiener gjorde ett mycket tvivelaktigt intryck på sina medfångar.

På fråga om Lange kunde erinra sig några ungerska medfångar, svarade han, att han i Potna träffat tre ungrare, nämligen en vid namn Tszapo (eller liknande), en annan med förnamnet Imre och en tredje med förnamnet Michael. Beträffande Tszapo uppgav Lange, att han ej talat så mycket med denne, enär Tszapo förhållit sig synnerligen reserverad mot tyska medborgare.

Rörande Steinborn kände Lange till, att denne varit insatt i tegelbruk nummer 1 i Workuta. Där fanns även ett tegelbruk med nummer 2.

Namnen Langfelder, Scheuer och Roedel var fullkomligt obekanta för Lange, som beträffande Wallenberg uppgav, att han läst om dennes öde i tyska tidningar efter frigivningen. Under fångenskapen hörde Lange aldrig talas därom.

Jag visade därefter den fotografiserie, där Wallenberg och Langfelder förekommer bland en rad ovidkommande personer. Lange förklarade, att han ej kände igen någon av de avbildade.

Slutligen uppgav Lange, att han visste om att en österrikare vid namn Hans R a d o haft närmare kontakt med flera ungerska fångar under lägervistelsen. Rado lär nu vara återkommen till Österrike. Någon närmare adress kände Lange ej till.

Nürnberg den 28 maj 1957.

/u/ S. Lundström

Utdrag.

Bil. Hbr Leifland-Hedin 3.6.57

Strängt förtroligt.

P.M.

ang. samtal med Peter T a r k o v z a d e h , Boltens-
strasse 39, Köln, den 2 juni 1957.

I Alexandrovsk, dit Tarkovzadeh alltså fördes efter
upproret i Norilsk, hade han sammanträffat med en fånge, som
påstått sig vara svensk medborgare, Felix I t a l i e n e r .
Tarkovzadeh hade icke dragit jämnt med Italiener, som han
ansåge vara en opålitlig person.

Bonn den 3 juni 1957.

/u/ L.Leifland

Strängt förtroligt.

P.M.

beträffande samtal den 24 april 1958 med
folkskolläraren Günther F r e n z e l,
född den 5.12.1926, i hans bostad, Buchen-
ring 19, Wuppertal-Barmen.

Frenzel uppgav, att han häktats 1947 i Östzonen och
efter två år i östtyska fängelser i juni 1949 transporterats
till Vorkuta. Där hade han varit till december 1954, då han
överförts till Suchobesvodnoje (Gorki-området). I detta läger
hade han stannat till sin repatriering i början av 1956.

I Vorkuta hade Frenzel vid arbete i schakt nr. 6 i de-
cember 1949 eller januari 1950 träffat den svenske musikern
Felix I t a l i e n e r. Han hade senare med vissa avbrott
varit tillsammans med Italiener hela tiden i Vorkuta, och
han trodde sig också minnas att Italiener följt med samma
transport till Suchobesvodnoje som Frenzel själv och att de
setts där så sent som i december 1955.

Förutom Italiener hade Frenzel ej träffat någon svensk
i Sovjetunionen, men Italiener hade vid något tillfälle, tro-
ligen under 1953, nämnt, att han hade träffat en annan svensk
i Vorkuta. Några närmare uppgifter om denne svensk hade
Italiener dock ej lämnat.

Bonn den 25 april 1958.

/Åke Lindén/

Skinner
Stockholm den 17 maj 1958.

Strängt förtroligt.

Broder,

Åberopande Ditt handbrev den 26 april, vari Du bland annat kommer in på Felix Italiener, ber jag efter kontakt med Sven Fredrik Hedin, som närmast handlagt detta fall, få meddela att denne nu tilldelats tyskt pass och sovjetiskt utresetillstånd och - om intet oförutsett inträffar - kan förväntas anlända till Västtyskland inom en icke alltför avlägsen tid.

Italiener figurerar, som Du vet, i en rad utsagor från f.d. Rysslands-frågar. Han har vistats i bland annat Vorkuta. Det är väl icke uteslutet att han efter återkomsten till Tyskland någon gång uppsöker beskickningen. Om han önskar redogöra för sin vistelse i Sovjetunionen, är en viss försiktighet tillrådlig när det gäller att sätta tilltro till hans uppgifter. Om han gör anspråk på ekonomisk hjälp, bör givetvis intet utbetalas förrän departementet kontaktats. Avslutningsvis vill jag blott betona att Italiener icke är och aldrig varit svensk medborgare. Däremot har han bott flera år i Sverige men utvisades härifrån.

Avskrifter av detta handbrev tillställles samtidigt ambassaden i Wien samt generalkonsulaten i Berlin och Hamburg.

/Leif Leifland/

Schneider
~~Attaché~~ A. Lindén,
Bonn.

KUNGL.
SVERIGES AMBASADEN

Stockholm

Danish

Stockholm

Italian

Bonn den 5 september 1958

2/58

Strängt kontrollerat.

Broder,

/.
Åberopande vart telefonsamtal den 30 nästlidna
augusti och Ditt meddelande i särskild ordning; den 2 dennes
ber jag få översända två av Gosta Faxelius med anledning av
Felix Italieners besök den 29 augusti på konsulatet i Frank-
furt am Main upprättade promemorior, den ena avseende samta-
let Faxelius-Italiener samma dag, den andra avseende ett sam-
tal Faxelius-Staatsanwaltschaftsstelle i Nürnberg den 1 den-
nes.

Jag vill tillägga, att Italiener ännu icke tagit
förnyad kontakt med konsulatet, varför hans besök möjligen
får tolkas enbart såsom ett (misslyckat) försök att genom
överrumpning utverka ekonomiskt bistånd, vilket icke rätte-
ligen borde tillkomma honom.

u. Abelin

Herr Sekreteraren L. De la Lande,
Stockholm.

P.M.

Vid ett telefonsamtal den 1 innevarande månad med herr Köstler på Staatsangehörigkeitsstelle i Nürnberg intygades delvis riktigheten av Felix Italieners uppgifter angående återkomsten från Sovjetunionen. Vad beträffar det av tyska beskickningen i Moskva utställda passet hade detta enbart berättigat till inresa i förbundsrepubliken och hade därefter författningsenligt omhändertagits av de tyska myndigheterna.

Då nämnda pass hade utfärdats på instruktion av Auswärtiges Amt hade Staatsangehörigkeitsstelle i Nürnberg, som är den behöriga myndigheten för prövning av Italieners medborgarskapsrättsliga status, hänvänt sig till Auswärtiges Amt med hemställan om närmare utredning i nämnda avseende. Auswärtiges Amt hade överlämnat ärendet till tyska beskickningen i Stockholm för vidare åtgärd. De upplysningar om Italiener, som man hittills hade, syntes närmast tyda på, att han vore statslös, ehuru hans moder troligen vore svensk medborgare.

Jag framhöll härvid, att Italiener i varje fall icke är och heller aldrig varit svensk medborgare.

Vad beträffar Italieners påstående att han saknade möjlighet att erhålla ekonomiskt understöd från tyska myndigheter, erhöll jag upplysningen, att Italiener, som jämte sin från Sovjetunionen medförda ryskfödda hustru fortfarande voro bosatta i uppsamlingslägret för Heimkehrer av icke tysk nationalitet i Nürnberg, där erhöles kost och logi samt även ekonomiskt understöd.

För tillfället vistades Italiener i Oberursel (Taunus), där han rutinemässigt hördes av där förlagda amerikanska militärmyndigheter angående sina upplevelser i Sovjetunionen.

Frankfurt am Main den 2 september 1958.

P.M.

Den 29 innevarande månad kl. 15.00 uppsöktes jag på konsulatet av en viss herr Felix Italiener, enligt uppgift född den 16 augusti 1919 i Oskars församling, Stockholm. Denne upplyste, att han den 28 juli anlänt till "Durchgangslager" Friedland från Ryssland. Om sina personallier meddelade han ytterligare följande:

År 1939 hade han som krigsfrivillig deltagit i finska vinterkriget. I juni 1940 hade han från Finland begivit sig till Nordnorge och där anslutit sig som frivillig till tyska armén. Han hade kvarstannat i Norge till 1945, då han råkat i engelsk fångenskap. Genom intervention från hans i Sverige bosatta anhöriga: fadern, i Danzig födde, 1947 avlidne tyske medborgaren Erich Italiener och modern, svenska medborgaren Barbro Italiener, för närvarande bosatt under adress Kungstensgatan 28, Stockholm, hade han i slutet av 1945 lyckats återkomma till Sverige. Han hade där arbetat som pianist. 1949 hade han begivit sig på en tre månaders studieresa till Tyskland och hade under vistelse i Berlin den 25 maj 1949 häktats i Östberlin. Han hade därefter överförts till Rügen och där av rysk militärdomstol dömts till 25 års straffarbete för spioneri samt i anslutning därtill överförts till ett arbetsläger i Vorkutta i trakten av Norra Ishavet. Genom intervention från svenska ambassadens i Moskva sida hade han den 3 september 1956 frigivits från nämnda arbetsläger och anvisats att bosätta sig i staden Kallinin. Svenska ambassaden i Moskva hade i samband med frigivningen från arbetslägret givit honom ett svenskt främlingspass. Den 23 mars 1957 hade emellertid Italiener åter blivit häktad och dömd till ett års straffarbete på grund av otillåtna resor till Moskva för besök på svenska ambassaden. I samband med häktningen hade det svenska främlingspasset frångäpts honom. Genom intervention från tyska beskickningen i Moskva frigavs han från fängelset och erhöll nu ett tyskt pass. Den 15 juli 1958 erhöll han utresetillstånd. Innan avresan besökte han svenska ambassaden i

Moskva, där han enligt uppgift skulle ha upplysts, att huvudsaken var att han erhållit ett dokument, som öppnade möjlighet till utresa ur Sovjetunionen, men att han, när han ville, kunde inresa till Sverige.

Den 28 juli anlände han, som ovan nämnts, till "Grenzdurchgangslager" Friedland. Det tyska passet framtogs honom där, sedan tyska röda korsets Suchdienst meddelat, att han antagligen vore svensk medborgare. Italiener överflyttades därefter till uppsamlingslägret för utländska "Heimkehrer" i Nürnberg där han erhöll ett för mig uppvisat "Lagerkarte", vari han angavs vara svensk medborgare. Staatsangehörigkeitsstelle i Nürnberg hade översänt uppgifter angående Italiener till behörig myndighet i Bonn med hemställan om utredning angående hans medborgarskapsrättsliga status. Något svar på denna framställning hade hittills icke inkommit, men man hade upplyst honom att avgörandet troligen skulle utfalla negativt med avseende på ett eventuellt erkännande som tysk medborgare. Han visades för närvarande i Frankfurt (vid närmare efterforskning visade det sig, att han var okänd på uppgivet hotell Rhein-Main-Hotel). Man saknade för närvarande alla identitetspapper med undantag för omnämnt Lagerkarte och kunde på grund härav icke utfå något socialunderstöd. På Sozialamt i Frankfurt hade man, under hänvisning till att han angivits vara svensk medborgare, hänvisat honom till svenska konsulatet.

Hans önskemål var, att konsulatet ville försöka ordna, att han så snart som möjligt kunde få komma till Sverige, där samtliga anhöriga vore bosatta. Han hade enligt uppgift skrivit till sin broder André Italiener, Löttingevägen 15, Vigbyholm-Täby, som redan skickat honom vissa klädesplagg och som väntade på hans ankomst till Sverige. Han hade även bett brodern om pengar, men dessa hade ännu ej anlant och han anhöll därför, att konsulatet ville understödja honom ekonomiskt. Detta understöd sade han sig vara villig att återbetala, så snart pengarna från brodern anlant.

Jag meddelade, att Italiener kunde ta kontakt med konsulatet i början av nästa vecka, varvid jag vore i stånd att avgöra, huruvida vi kunde göra något för honom, ehuru jag hade anledning att betvivla detta. Det må slutligen framhållas, att Italiener under det samtal jag förde med honom, upprepade gånger kunde ertappas med uppenbara lögnar och motsägande uppgifter.

Frankfurt am Main den 1 september 1958.